

PYHÄNNÄN TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2018

Puheenjohtajan katsaus

Nykyisen tarkastuslautakunnan toinen toimintavuosi oli vilkas. Vuoden kuluessa lautakunta tutustui laajasti kunnan eri hallintokuntien talouteen, toimintaan ja eri toimipisteisiin.

Pyhännän kunnan toimintavuosi on ollut niin ikään hyvin tapahtumarikas, ja kuntastrategian mukaisia tavoitteita on pyritty toteuttamaan monin tavoin. Kokonaisuutena kunnan vuosi oli menestyksekkästä, vaikka kaikilla mittareilla ei päästykään yhtä hyviin tuloksiin kuin edellisinä vuosina.

Loppuvuoden aikana lautakunnan toimintamahdollisuuksia heikensi se, että puheenjohtaja oli estynyt hoitamasta tehtäväänsä syyskuusta 2018 lähtien. Kokoukset jouduttiin viemään läpi pääosin varapuheenjohtajan johdolla.

Haasteista huolimatta lautakunta on pystynyt hoitamaan hyvin tehtävänsä, toiminta ja keskustelu on ollut aktiivista.

Haluamme kiittää Pyhännän kunnan viranhaltijoita, luottamushenkilöitä, tilintarkastajia ja tarkastuslautakunnan sihteerinä pitkään toiminutta Irene Hilliä sujuvasta yhteistyöstä.

Pyhännällä 13.5.2019

Matti Leiviskä
Tarkastuslautakunnan varapuheenjohtaja

Kansikuva: Pyhännän liikuntasalin laajennusta rakennetaan marraskuussa 2018. Kuvannut Matti Leiviskä.

1. Tarkastuslautakunta

1.1. Tarkastuslautakunnan tehtävät ja arviointikertomuksen tavoitteet

Kuntalain mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on kunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestäminen ja arviointi. Tarkastusta varten valtuusto on valinnut tilintarkastusyhteisön, joka Pyhännän tapauksessa on BDO Auditor Oy.

Vuodesta 2017 lähtien tarkastuslautakunnan uudeksi tehtäväksi annettiin kunnan luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonta.

Tarkastuslautakunnan arvioinnin tulokset raportoidaan valtuustolle vuosittain kirjallisessa arviointikertomuksessa. Arviointikertomuksen keskeisin tarkoitus on arvioida:

- Ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet?
- Onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

Eryteisesti huomiota kiinnitetään niihin asioihin, jotka eivät ole toteutuneet suunnitellusti.

Tarkemmin eriteltynä tarkastuslautakunnan arviointitehtävät voidaan jakaa seuraavasti:

- Kuntastrategian toteutuminen
- Talousarvion tavoitteiden toteutuminen
- Toiminnan tuloksellisuus
- Alijäämän kattaminen (jos on)

Kunnan toiminnan tuloksellisuutta arvioitaessa lautakunta ottaa huomioon:

- Kunnan tehtävät kuntalain mukaan
- Kuntastrategia
- Onko panoksen, tuotoksen, vaikutuksen ja vaikuttavuuden välinen suhde tasapainossa?
- Panos = varattu määräraha (esim. lääkäripalveluun varattu summa)
- Tuotos = tuotettu palvelu (esim. vastaanottopäivät),
- Vaikutus = palvelun välitön vaikutus (esim. vastaanotolla käyneiden henkilöiden lukumäärä)
- Vaikuttavuus = palvelun pitkän ajan vaikutus (esim. vaikutus kuntalaisten hyvinvointiin)

1.2. Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Tarkastuslautakunta toimii suoraan kunnanvaltuuston alaisuudessa. Kuntalain mukaan tarkastuslautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan on oltava valtuutettuja tai varavaltuutettuja. Nykyisen lautakunnan toimikausi alkoi kesäkuussa 2017 ja päättyy toukokuussa 2021.

Varsinainen jäsen	Henkilökohtainen varajäsen
Pilvi Härmä (pj.)	Leena Heikkinen (kk)
Matti Leiviskä (vpj.)	Arto Mikkonen
Sami Kamula	Matti Pellikka
Johanna Juntunen	Marja-Liisa Hiltunen

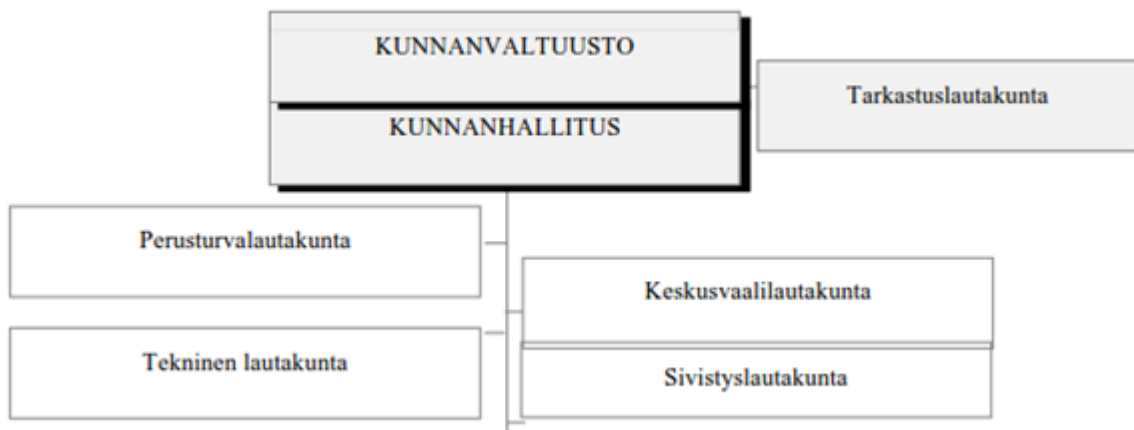
Puheenjohtaja Pilvi Härmä on esteellinen teknisen lautakunnan arvioinnissa, koska Härmä Team Ay:llä on sopimus Pyhännän kunnan kanssa. Varajäsen Marja-Liisa Hiltunen on esteellinen Pyhännän Vesi Oy:n arvioinnissa, koska on yhtiön hallituksen jäsen. Varajäsen Leena Heikkinen on esteellinen Asunto Oy Pyhännän Tavastkengän arvioinnissa, koska on yhtiön isännöitsijä. Muita pysyviä esteellisyyksiä ei ole lautakunnan tiedossa.

Lautakunnan seurantavastuut on jaettu seuraavasti:

- Kuntakonserni, kaikki jäsenet
- Kunnanhallitus, kaikki jäsenet
- Perusturvalautakunta, Pilvi Härmä ja Johanna Juntunen
- Sivistyslautakunta, Matti Leiviskä
- Tekninen lautakunta, Sami Kamula

1.2.1 Pyhännän kunnan organisaatio

Pyhännän kunnan organisaatio jakaantuu neljään osastoon: hallintoon, perusturvaan, sivistykseen ja tekniseen. Lautakuntia on viisi: tarkastuslautakunta, keskusvaalilautakunta, perusturva-, sivistys- ja tekninen lautakunta.

1.3 Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunta kokoontui yhdeksän kertaa. Päätöksenteko lautakunnassa tapahtui puheenjohtajan esittelyn pohjalta. Hänen ollessaan estynyt esittelystä vastasi varapuheenjohtaja. Lautakunnan sihteerinä toimi toimistosihteerä Irene Hilli. Pyhännän kunnan tilintarkastajana toimi kunnan tilintarkastusyhteisön BDO Auditor Ab:n nimeämänä JHTT Tuula Roininen kevään 2018 ajan ja sen jälkeen JHTT Sakari Syrjälä. Molemmat ovat osallistuneet asiantuntijoina tarkastuslautakunnan kokouksiin.

Päivämäärä	Aihe	Henkilö/tutustumispaikka
12.2.2018	Ympäristöpalvelut Helmen, Sosiaali- ja terveystieteiden Helmen, Pyhännän perusturvalautakunnan toimintojen esittely.	Tutustuminen Palvelukeskus Nestoriin, esittelyssä mukana ympäristöpalvelupäällikkö Harri Heikkilä, johtava ylilääkäri Anne Niemelä, perusturvajohtaja Ritva Hantula, perusturvalautakunnan puheenjohtaja Mirja Kotisaari, sosiaalihoitaja Suvi-Tuulia Seitsojoki.
26.3.2018	Sivistyslautakunnan toimintojen ja talouden esittely.	Tutustuminen uuteen päiväkotiin, esittelyssä mukana päiväkodinjohtaja Asta Huttunen, kirjastonjohtaja Sari Seitajärvi, vapaa-ajanohjaaja Matti Saaranen, rehtori Samuli Yrjänä, sivistyslautakunnan puheenjohtaja Iiris Ruotsalainen.
9.4.2018	Teknisen lautakunnan toimintojen ja talouden esittely. Perusturvalautakunnan talouden ja toiminnan esittely (siirtyi helmikuun kokouksesta)..	Esittelyssä mukana rakennustarkastaja Timo Aitto-oja, sosiaalihoitaja Suvi-Tuulia Seitsojoki ja perusturvalautakunnan puheenjohtaja Mirja Kotisaari.

23.4.2018	Kunnan tilinpäätöksen esittely vuodelta 2017.	Kunnanjohtaja Jouko Nissinen, henkilöstö- ja talousjohtaja Juha Tuikkanen, kunnanhallituksen puheenjohtaja Matti Konola, kunnanhallituksen I varapuheenjohtaja Terhi Korsulainen, kunnanhallituksen II varapuheenjohtaja Jukka Puurunen.
14.5.2018	Tilintarkastuksen loppuraportti, tarkastuslautakunnan arviointikertomus vuodelta 2017.	
3.9.2018	Vastuunalaisen tilintarkastajan esittäytyminen, katsaus kunnan talouteen ja toimintaan, tilintarkastuksen tarkastussuunnitelma ja työohjelma vuodelle 2018, vuoden 2019 talousarvion ja taloussuunnitelman 2020 ja 2021 esittely.	Uusi tilintarkastaja Sakari Syrjälä, kunnanjohtaja Jouko Nissinen, henkilöstö- ja talousjohtaja Juha Tuikkanen.
15.10.2018	Perusturvalautakunnan toimintojen ja talouden esittely.	Kunnanjohtaja Jouko Nissinen, perusturvalautakunnan puheenjohtaja Mirja Kotisaari.
12.11.2018	Sivistyslautakunnan toimintojen ja talouden esittely.	Sivistyslautakunnan puheenjohtaja Iiris Ruotsalainen, rehtori Samuli Yrjänä.
10.12.2018	Teknisen lautakunnan toimintojen ja talouden esittely, tilintarkastuksen kilpailuttaminen.	Rakennustarkastaja Timo Aitto-oja.

Lisäksi jokaisessa kokouksessa käsiteltiin sidonnaisuusrekisterin tilannetta ja lautakunnan jäsenten raporteja.

2. Pyhännän kuntastrategian toteutuminen

Kuntastrategiassa määritellään kunnan toiminnan ja pitkän aikavälin tavoitteet. Pyhännän kunnanvaltuusto hyväksyi uuden, vuosia 2017 - 2021 koskevan kuntastrategian kokouksessaan 11.12.2017. Sen keskeisenä tavoitteena on kunnan elinvoimaisuuden lisääminen luomalla uusia työpaikkoja, parantamalla palveluja ja rakentamalla uusia asuntoja. Toiminnan perusteena on vahva kuntatalous ja maltillinen kasvu.

Strategian mukaan Pyhännän visio tuleville vuosille on "Menestyvä Pyhäntä elää ihmisistä, yrityksistä ja ympäristöstä". Visioon pyritään pääsemään kolmen päätavoitteen avulla, joita ovat vahva ja monipuolinen elinkeinoelämä, vastuullinen kasvu sekä viihtyvyys ja hyvinvointi. Kunnan päätöksentekoa ohjaaviksi arvoiksi nimettiin: 1. yrittäjämysteisyys, 2. ympäristöstä huolehtiva, 3. asukkaista huolehtiva ja 4. itsenäinen.

3. Keskeiset havainnot vuodelta 2018

Kunnanhallitus

Kunnanhallitus on kokoontunut kertomusvuonna 15 kertaa.

Vuoden aikana tehtiin kaksi merkittävää päätöstä kunnan palveluiden järjestämisestä ja tuottamisesta. Talous- ja henkilöstöhallinnon palveluiden tuottaminen päätettiin siirtää Kuntien Hetapalveluille 1.1.2019 alkaen. Toinen merkittävä päätös oli sosiaalipalveluiden siirtäminen sosiaali- ja terveystieteiden keskukselle 1.1.2019 alkaen.

Kuntastrategian kannalta keskeistä tavoitteen mukaista vahvan ja monipuolisen elinkeinoelämän luomista edistettiin monin tavoin. Merkittävä edistysaskel oli Kiinteistö Oy Pyhännän Liiketalon rakentaminen. Kunta osallistui tämän hankkeen toteuttamiseen kaavamuutoksella, rakennuttamalla liikekeskuksen liittymän ja muut tiejärjestelyt sekä sitoutumalla kiinteistön tilojen vuokraamiseen Kiinteistö Oy Pyhännän Teollisuushallien kautta.

Monet kunnassa toimivat yritykset jatkoivat hyvällä kasvulinjalla, mitä kunta pyrki omalla toiminnallaan edistämään. Uusi teollisuusalue sai ensimmäisen yrityksensä, kun Feelia Oy rakensi sinne uuden tehtaansa.

Uusien asuntojen tuotantoa kunta edisti kaavoittamalla rivitalotontteja Koivukujalle ja Antintielle.

Sivistys

Sivistyslautakunta on kokoontunut kertomusvuonna viisi kertaa.

Kunta jatkoi vahvaa panostamista sivistystoimen kehittämiseen. Edellisenä vuonna aloitettu päiväkotiesikoulu kiinteistö otettiin käyttöön vuoden alussa. Vanha päiväkotikiinteistö otettiin uuteen käyttöön Toimintatupana. Nuoppari siirtyi uusiin tiloihin koulukeskuksen läheisyyteen.

Liikuntasalin laajennuksen rakentaminen varmistui, kun saatiin tieto opetusministeriön hankkeelle myöntämästä avustuksesta. Laajennus valmistuu kesällä 2019.

Kirjaston palvelutaso parantui merkittävästi, esimerkiksi lehtisalin omatoiminen käyttö tuli mahdolliseksi iltaisin ja viikonloppuisin. E-aineiston saatavuus ja määrä kasvoi.

Sivistysosaston yhteistyö vapaaehtoistoimijoiden kanssa kehittyi hyvään suuntaan. Sivistysosaston toimintaympäristössä tapahtui merkittävä muutos, kun Siikalatvan lukio siirsi toimintansa Piippolaan, Jokilaakson koulutuskuntayhtymän (Jedun) tiloihin. Näin pyhäntäläisten nuorten mahdollisuudet toisen asteen koulutukseen paranivat.

Perusturva

Perusturvalautakunta on kokoontunut kertomusvuonna 13 kertaa. Vuosi oli lautakunnan viimeinen toimintavuosi, sillä lautakunta lakkasi sosiaalipalveluiden siirtyessä sosiaali- ja terveystieteiden osastolle 1.1.2019 alkaen. Siirto nähtiin välttämättömäksi, jotta Pyhännän sosiaalipalveluiden laatu, henkilöstön osaaminen ja palveluiden kustannustaso saadaan pidettyä hallinnassa.

Pyhännän kunnan sosiaaliohjaajan virkasuhde päättyi 31.7.2018 ja sosiaalijohtajan 30.9.2018. Sosiaalijohtajan palvelut ostettiin 1.10.2018 lähtien Haapaveden kaupungilta.

Perusterveydenhuollon palveluiden saatavuus on ollut Pyhännällä hyvä. Yleislääkärin vastaanotto on ollut Pyhännällä neljänä päivänä viikossa, laboratorio kahdesti viikossa.

Tekninen

Tekninen lautakunta on kokoontunut kertomusvuonna kuusi kertaa. Lautakunnan päätöksillä edistettiin monia kuntastrategian mukaisia tavoitteita, mm. rakennettiin kaavateitä sekä myönnettiin rakennuslupa liikekeskukselle ja tuulivoimapuiston huoltorakennukselle.

Kuntakonserni

Kuntakonsernin muodostavat kunta ja sen omistamat yhteisöt, joissa kunnalla on määräysvalta. Konserniohjausta tehdään kunnanhallituksen kautta. Pyhännän kuntakonserniin kuuluvat Kiinteistö Oy Pyhännän Teollisuushallit, Kiinteistö Oy Ukonojankartano, Asunto Oy Pyhännän Kirkkotie, Pyhännän Vesi Oy, Pyhännän Malmitori ja Asunto Oy Pyhännän Tavastkenkä.

Merkittävä osa kunnan toiminnasta, etenkin investoinneista, tapahtuu nykyisin kunnan omistamien tytäryhtiöiden kautta.

Kiinteistö Oy Pyhännän Teollisuushallit teki investointeja Real Snacks Oy:n ja Feelia Oy:n teollisuushalleihin. Lisäksi se sitoutui vastaamaan Pyhännän liikekeskukseen rakennettujen liiketilojen vuokranmaksusta 10 vuoden ajan. Jos tiloissa on jatkuvasti vuokralaiset, ei tästä aiheudu kustannuksia halliyhtiölle.

Kiinteistö Oy Ukonojankartano hankki muutamia uusia asuntoja Huoltotielle valmistuneesta rivitalosta. Samalla vanhoja rivitaloja alaskirjattiin ja purettiin Kairantieltä ja Antintieltä.

Konserniin kuuluvien yhtiöiden toiminta on ollut kuntastrategian mukaista. Niiden avulla on pyritty lisäämään yritysten toimintamahdollisuuksia ja lisäämään työpaikkoja, tarjoamaan parempia asuntoja ja huolehtimaan kunnan perusinfrastruktuurista.

Viime vuosien investoinneista muodostunut velkamäärä aiheuttaa luottoriskin etenkin kunnan tytäryhtiöille, Kiinteistö Oy Ukonojankartanolle ja Pyhännän Teollisuushalleille. Investoinnit ovat olleet kuntastrategian mukaisia, eivätkä ne muodosta riskiä kunnalle, mikäli tilat pysyvät edelleen vuokrattuina.

5. Konserni- ja omistajaohjaus

Pyhännän kunnan konserni- ja omistajaohjauksesta on vastuussa kunnanhallitus. Kunnanjohtaja johtaa konsernipolitiikkaa.

Kunnan konserniohje perustuu vuonna 2009 hyväksytyyn konserniohjeeseen. Tarkastuslautakunta on vaatinut ohjeen uusimista jo vuoden 2017 arviointikertomuksessaan.

Kunnanhallituksen ja tarvittaessa myös valtuuston on saatava tiiviisti ja säännöllisesti tietoa tytäryhtiöiden tilanteesta ja toiminnasta. Ilman riittävää tiedonkulkua omistajaohjauksen toteuttaminen ei ole mahdollista.

Koska monilla tytäryhtiöllä on edessään merkittäviä investointeja, pitää niiltä vaatia tarkempia vuosikohtaisia toimintasuunnitelmia. Kuntakonsernista huolehtiminen kokonaisuutena on entistä tärkeämpää nyt, kun kuntataloutta seurataan konsernitasolla.

4. Talous

Pyhännän kunnan toimintakate heikkeni vuoteen 2017 verrattuna. Kunnan yhteisövero- ja kiinteistöverotulot nousivat mutta kunnallisverotulot laskivat. Yhteensä verotulot laskivat edellisvuoteen verrattuna 128 074,41 euroa. Myös valtionosuudet laskivat 87 267,00 euroa. Tilikauden tulos oli edelleen selvästi positiivinen, 392 547,81 euroa, vaikka se heikkenikin vuoteen 2017 verrattuna. Hyvä tulos mahdollisti ylimääräisten poistojen ja investointivarausten tekemisen. Kunnan kassan riittävyys pieneni 8,5 päivään.

Tulevina puolina Pyhännän kunnan merkittävin riski liittyy menojen osalta sosiaali- ja terveystoimen rahoittamiseen. Valtakunnallinen soteuudistus näyttäisi siirtyvän vuosien päähän tulevaisuuteen, joten rahoitusvastuu säilyy kunnilla vielä pitkään. Varsinkin erikoissairaanhoidon menot aiheuttavat merkittävän talousriskin Pyhännän kaltaisille pienille kunnille. Uudistuksen lykkääntyminen vaikeuttaa päätöksentekoa mm. sotekiinteistöjen osalta.

Pyhännän kunnan tulot ovat riippuvaisia paikallisista teollisuusyrityksistä, joista useat toimivat suhdanneherkällä rakennusosalalla. Toisen merkittävän tuloerän muodostavat valtionosuudet, jotka ovat viime vuosina jatkuvasti pienentyneet. Valtionosuuksien tuleva kehitys on ratkaisevaa koko kuntataloudelle.

Investointeja ei voitu vuonna 2018 toteuttaa tulo-rahoituksella, vaan ne lisäsivät kunnan velkaa. Kunta on viime vuosina käyttänyt paljon rahaa yritystoiminnan kehittämiseen, asuntojen rakentamiseen ja palveluiden parantamiseen, mistä on ollut seurauksena kunnan voimakas velkaantuminen. Jatkossa uudet investoinnit vaativat myös uusia tulonlähteitä.

Velan suuri määrä aiheuttaa kunnan taloudelle merkittävän riskin, mikäli korot kääntyvät nousuun.

Vaikka kunnan toimintaa voidaan talouslukujen valossa pitää varsin onnistuneena, niin yhden keskeisen mittarin, kunnan asukasluvun, valossa toiminta ei ollut onnistunutta. Pyhännän kunnan asukasmäärä laski 22 asukkaalle edellisvuoteen verrattuna. Työttömien työnhakijoiden määrä pysyi samana vuoteen 2017 verrattuna.

6. Sisäinen valvonta ja riskien hallinta

Pyhännän kunnan uusi sisäisen valvonnan ohje otettiin käyttöön 1.1.2018. Sen mukaisesti kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä vastaa kunnanhallitus. Kunnanjohtaja vastaa sisäisen valvonnan toimivuudesta. Osastopäälliköt ovat vastuussa oman tulosalueensa sisäisestä valvonnasta. Konsernijohto vastaa kuntakonsernin ohjauksesta ja valvonnasta.

Monet Pyhännän kunnan mahdollisista riskeistä liittyvät kunnan pieneen kokoon. Kunta ei pysty itse vaikuttamaan merkittävään osaan tuloistaan ja menoistaan.

Pieni ja ohut kuntaorganisaatio aiheuttaa henkilöstöriskin, mitä on pyritty osaltaan ratkaisemaan siirtämällä talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut Kuntien Hetapalveluille ja sosiaalipalvelut sosiaali- ja terveystieteiden Helmelle.

Tarkastuslautakunta katsoo, että sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan tulee kiinnittää erityistä huomiota pienessä kunnassa, jossa toimijoita on vähän ja jääviyskysymykset nousevat herkemmin esille. Toisaalta läpinäkyvyys toteutuu pienessä kunnassa helpommin.

Toimialakohtaiset riskikartoitukset on syytä saattaa ajan tasalla, jotta riskienhallintaan voidaan kiinnittää varhaisessa vaiheessa huomiota.

7. Tarkastuslautakunnan esitys valtuustolle

Tarkastuslautakunta jättää kunnanvaltuuston käsiteltäväksi arviointikertomuksen vuodelta 2018. Tarkastuslautakunta esittää, että valtuusto pyytää arviointikertomuksessa tehdyistä havainnoista ja suosituksista lausunnon lautakunnilta ja kunnanhallitukselta. Vastaukset toimitetaan tiedoksi valtuustolle ja tarkastuslautakunnalle.

Tilintarkastuskertomuksen mukaan kunnan hallintoa on hoidettu lain ja valtuuston päätösten mukaisesti. Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan esitykseen tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapauden myöntämisestä tilivelvollisille.

Pyhännän kunnan tarkastuslautakunta 13.5.2019

Matti Leiviskä
Varapuheenjohtaja

Leena Heikkinen

Sami Kamula

Johanna Juntunen